

SINDHU RAJA-LEGENDEN OG BUDDHISMEN I BHUTAN

Af Hans Krab Koed

Indledning

Som det eneste og sidste land i verden, hvor tibetansk buddhisme stadig er statsreligion, byder Bhutan på de allerbedste muligheder for studier af den tidlige buddhismes møde med Himalayaregionens oprindelige religion. Buddhismen i Bhutan er bevaret i en tidlig udgave, og påvirkningen udefra har været minimal, takket være Bhutans isolation og lidenhed. Det betyder, at de forskellige former for synkretisme mellem bön og buddhisme i Bhutan har kunnet eksistere ret uforstyrret og holde sig uforandret op gennem tiden.

Buddhismen kom forholdsvis sent til Bhutan. Der skulle gå ca. 1200 år, fra Buddha forkyndte sin lære i det nordlige Indien i det 6. århundrede f.Kr., til buddhismen i det 7. århundrede e.Kr. som et af de sidste steder i Himalaya nåede Bhutan. Ifølge de lokale legender blev buddhismen bragt til landet af den indiske guru og tantriker Padmasambhava, som endnu i dag regnes for den vigtigste guru både i Tibet og Bhutan. I Bhutan er der tale om et usædvanligt religionsskifte, idet de gamle guder og dæmoner inddrages positivt og konstruktivt til fordel for den nye religion, buddhismen. Da Padmasambhava ved meditation og magi viser buddhismens overmagt over den gamle tros guddomme, overtales disse til at kæmpe for udbredelsen af den nye lære.

Historien om dette religionsskifte fortælles i legenden om kong Sindhu Raja og hans konvertering til buddhismen, en legende, der har spillet en stor rolle i Bhutans religiøse historie. I et nutidigt perspektiv tjener legenden et helt praktisk formål: Hævdelsen af Bhutans integritet og suverænitæt, som trues af både Indien og Kina.¹ Til dette formål passer Sindhu Raja-legenden perfekt, fordi den *både* viser buddhismens møde med og sejr over Bhutans gamle religion og støtter Bhutans historiske krav om uafhængighed og selvstændighed i forhold til Kina og Indien.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Landets oprindelige og traditionelle kosmologi udbygges og får en samfundsbevarende funktion til fordel for Bhutans integritet og de herskende regenters hegemoni.

I det følgende skal legenden først genfortælles og derefter sættes ind i sin historiske og religiøse kontekst.

Legenden om Sindhu Raja

Ifølge legenden fødes Sindhu Raja som prins i Buddhas fødeby Kapilavastu (Serskya) og får navnet Kun-hJoms («den som betvinger alt»). Han udstødes og kommer til kongeriget Siddhi (Sind ved Indus-flodens udløb), hvor han bliver raja. Derefter kaldes han Sindhu Raja.

I Siddhi bliver han angrebet af en indisk konge og må flygte til Bumthang i Bhutan. Der styrter han kongen, besætter kongeslottet og efterfølger den besejrede konge.

Sindhu Raja har fem dronninger, som hver især føder ham et barn, alt imens krigen med den indiske konge fortsætter. Krigslykken er ikke helt med Sindhu Raja og på trods af, at kongens personlige beskyttende guddomme var blevet påkaldt og bedt om hjælp, falder hans eneste søn og hærens øverstbefalende i kampen. Han bliver derfor vred på disse guddomme, han undlader at ofre til dem og vanhelliger i stedet helligdommene. For at straffe ham stjæler en guddom/dæmon hans livskraft (bLa-srog). Efter at alle forsøg på at helbrede kongen er mislykkedes, hidkaldes Padmasambhava, som tilfældigvis opholder sig hos den førnævnte indiske konge. Ved hjælp af tantriske riter og magi lykkes det Padmasambhava at få magten over dæmonen, som tvinges til herefter aktivt at virke for udbredelsen af buddhismen og beskytte læren og dens tilhængere. Under denne seance får Padmasambhava hjælp af en af Sindhu Rajas døtre, som kongen forinden har skænket ham som ledsager. Da Padmasambhava leverer den stjålne livskraft tilbage, bliver kongen rask, og der sluttes fred mellem Sindhu Raja og den indiske konge. Freden besegles med en ed, og der rejses et mindesmærke i form af en monolit.

Padmasambhava rejser bort for senere at vende tilbage for at tæmme dæmonerne i Bumthang, så de fremover kan virke for udbredelsen af buddhismen i stedet for at bekæmpe den. Han underviser Sindhu Raja i

buddhisme og profeterer, at kongeslottet vil blive lagt i ruiner af en kommende tibetansk regent. Men da det materielle ikke er det afgørende i en verden, hvor alt alligevel vil forsvinde, må Sindhu Raja hellere holde sig til den rette lære og bygge templer i stedet for paladser. Så vil det gå ham godt, både her og i det kommende. Endvidere profeterer Padmasambhava, at en senere inkarnation af Sindhu Raja, der skal blive konge i Bumthang, vil have et fysisk handicap på grund af Sindhu Rajas synder.

Til slut berettes der om en kommende skatfinder (gTer-ston), Padma Glingpa, som skal finde de tekstskatte (gTer-ma), som Padmasambhava gemte efter sit besøg i Bhutan.

Kilderne

Legenden om Sindhu Raja findes i flere, skriftligt og mundtligt overleverede versioner, alle med Padma Glingpa som ophavsmand. Padma Glingpa er par excellence tekstopdageren, skatfinderens, og den eneste af disse, som er født i Bhutan, idet de øvrige skatfindere alle kommer fra Tibet. Han er således kulturhelten - den, der i det 15. århundrede fandt og åbenbarede de skrifter, som Padmasambhava havde gemt under sine to besøg i Bhutan i det 8. århundrede. Disse tekstskatte udgør Padma Glingpas samlede værker.

Selve den historiske person Sindhu Raja refereres der til i mange skrifter, både i Padma Glingpas profeti om templerne i Bumthang og i hans samlede værker.² Andre kilder lader blot Sindhu Raja være en lokal regent.³ Endvidere omtaler Bhutans historie fra 1759 en prinsesse fra slottet i Bumthang, som Padmasambhava får som hjælper ved den dæmonbesværgelse, som skal redde Sindhu Rajas livskraft.⁴ Endelig refererer en munk ved navn Ngag-dbang i et af sine værker, *Fortællingerne* (Lo-rgyus) fra 1728, til de handicap, Sindhu Rajas inkarnationer skulle have ifølge Padmasambhavas profeti.⁵

Den version af Sindhu Raja-legenden, som her skal gøres til genstand for analyse, findes oversat hos Olschak, *The Sindhu Raja Book Called The Clear Mirror of Mysticism*.⁶ Det er en profeti, præsenteret som en tekstskat, forfattet af lDan-ma rTse-mangs og fundet af Padma Glingpa.⁷

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Padma Glingpa og Tordendrage-skolen

Det er nok Padma Glingpa og templerne, der har betydet mest for buddhismens udbredelse i Bhutan og for samlingen af landet. Navnlig Padma Glingpas opdagelse af Padmasambhavas gemte tekstskatte har været af afgørende betydning.

Padma Glingpa er født i det nordøstlige Bhutan i 1450 og hører sammen med Padmasambhava hjemme i buddhismens anden epoke i Bhutan,⁸ da hBrug-pa-skolen opstår i Tibet og vinder indpas i Bhutan. Perioden varer ved, indtil hBrug-pa-skolens endelige sejr i de forskellige distrikter og foreningen af landet under hBrug-pas 18. prinsabbed Zhabs-drung (Ngag-dbang rNam-rgyal), som flygtede til Bhutan fra hBrug-pa-skolens hjemsted, Ralung klostret i Tibet, i 1616. Samlingen af landet fuldførtes af Zhabs-drungs efterfølgere i 1657, da de østlige provinser overgav sig til de vestlige hBrug-pa-styrker. Der blev svoret en ed, og som vidner hidkaldtes alle de før-buddhistiske, edbundne og religionsbeskyttende guddomme, kaldet henholdsvis dam-can og chos skyong:

As from today onwards we cast behind us the dGa'ldan Pho-brang-pa as our Lords and recieve before us the Hierarchs of the 'Brug-pa.⁹

På denne måde reaktualiserer hBrug-pa-skolens sejr over det østlige Bhutan Padmasambhavas sejr over den før-buddhistiske religion, nu dog som en kamp mellem forskellige buddhistiske skoler, mellem Gulhuer og Rødhuer. Samtidig ser vi det besynderlige, at de besejrede guddomme fra Padmasambhavas tid inddrages som støtte og garant for Rødhuerne.¹⁰

hBrug-pa-skolen er en udløber af rNying-ma-pa-skolen, som både Padmasambhava og Padma Glingpa tilhørte. rNying-ma-pa-skolen, også kaldet Den gamle Orden, er sammen med dGe-lugs-pa, De Dydige, de to hovedskoler inden for tibetansk buddhisme, kaldet henholdsvis Rødhuerne og Gulhuerne.

Den reformerte dGe-lugs-pa-skole, grundlagt omkring år 1400, mistede efter hBrug-pa-skolens endelige sejr i 1657 på det nærmeste enhver betydning i Bhutan. hBrug-pa er sammen med flere andre skoler af bKah-rgyuad-pa (Den mundtlige Overleverings) oprindelse semi-reformert, og den har bevaret et nærmere forhold til rNying-ma-pa, end det

er tilfældet med dGe-lugs-pa. Derfor støder man oftere på før-buddhistiske fænomener som magi, shamanisme og dæmonbesværgelse i hBrug-pa-skolen end i de nyere tibetanske skoler.

Med denne udvikling er vi dog allerede langt fremme i buddhismens historie i Bhutan, og inden vi går videre, vil det være nødvendigt med et kort tilbageblik til buddhismens introduktion i Bhutan.

Kultstedernes buddhistiske transformation

Bhutans historie er så nært knyttet til Tibets historie og til landets religion, at dets historie slet og ret kaldes »Sydens Religionshistorie«.

Et helt afgørende forhold i den tibetanske religionshistorie er bygningen af templerne på før-buddhistiske kultsteder, der skete, for at man derfra kunne udbrede den rette lære og manifestere den nye læres overlegenhed. Med disse templer som centrum indledtes samlingen af Tibet under buddhismen. De første templer blev bygget i den tibetanske kong Srong-btsan-sgam-pos regeringstid (627-647). Han havde giftet sig med en kinesisk prinsesse, som bragte buddhismen med sig til Tibet. Hun forstod sig på divination, og da en vogn, som medbragte et Buddhabilde, kørte fast i sandet ved ankomsten til Lhasa, lagde hun sine divinationskort og kom til den indsigt, at hele Tibet var som en kvindelig dæmon. Kun ved at bygge 12 templer eller klostre efter et bestemt geomantisk system kunne dæmonen overvindes.¹¹

Kong jo understood that this Snow Land country (Tibet) as a whole is like a Srinmo demoness lying on her back. She understood that this Plain of Milk of Lhasa is a palace of the king of the Klu. She understood that the lake in the Plain of Milk is the heart-blood of the demoness.... If you build a chapel on the Plain of Milk, the naturally (auspicious) qualities of Tibet will come to develop.¹²

Søen på »The Plain of Milk« skal transformeres fra at være dæmonens bolig til at blive centrum for buddhistisk tilbedelse. Dæmonen ligger på ryggen. Geografisk er hjertet beliggende i Lhasa, som således ved besværgelsen og bygningen af templet Jo-khang bliver centrum for de 12 templer. Venstre fod og knæ befinder sig i Bhutan og fastholdes med templerne sKyer-chu iHa-khang i Paro dalen og Byams-pa iHa-khang ved Bumthang (se illustrationen). Systemet er sandsynligvis overtaget fra Kina og tilpasset tibetanske forhold.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

The Ru-gnon, mTha-'dul & Yang-'dul Temples
(according to the Ma-ni bka-'bum, ff. 137a & 199b)

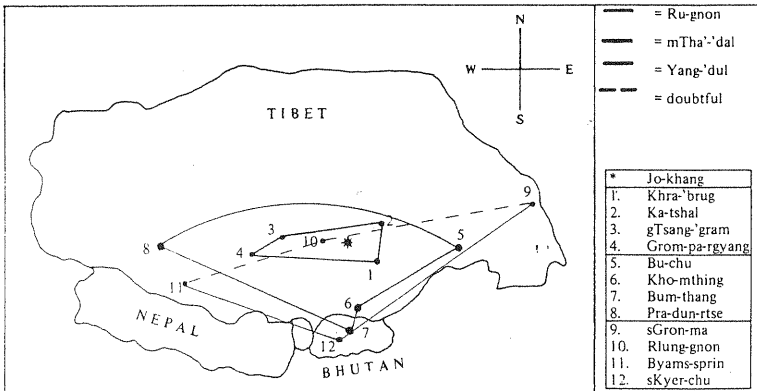
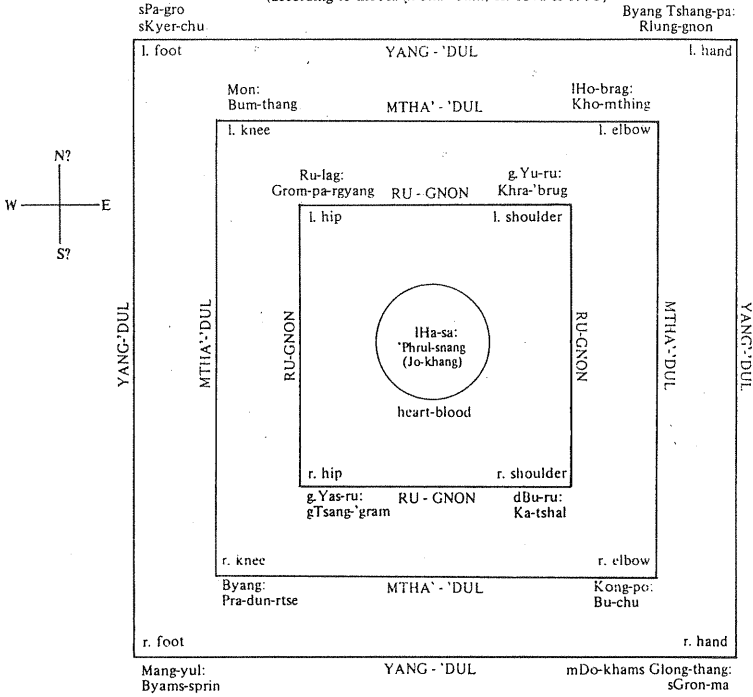

Illustration fra Michael Aris, *Bhutan*, 1979.

De 12 templer eller klostre skal tæmme dæmonen. Hendes lemmer så at sige nages fast efter et skema, som i form ligner mandalaen. Dens akse symboliserer verdensbjerget Meru, mens de fire sider repræsenterer verdenshjørnerne. Formen går igen ved opbygningen af stupaer og templer. Bygningen af de 12 templer fuldførtes dog først under den tibetanske kong Khri-srong lde-btsan (755-797):

...the king built the vihara together with its branch temples (glin-phran, branch temples representing the continents surrounding Mount Meru, symbolized by the chief temple of the vihara) ... During the kings reign twelve great monastic colleges were established, as far as Khams.¹³

I forbindelse med Padmasambhavas besøg i Bhutan i 780 byggedes der også fire borglignende klostre og en stupa. Det skete altsammen under Sindhu Rajas protektion. I Padma Glingpa-profetierne om templerne i Bumthang sagde Padmasambhava til Sindhu Raja:

Now you must build a temple with three kinds of roof-tiers at a place where the demons and spirits are foregathered on top of the left foot of a mountain shaped like a demoness (srin-mo) reclining on her back at the centre of Bum-thang. If you do that it will in general benefit the teachings of Himavat and in particular [the temple] will become the life force (srog) of the teachings of bSam-yas and Bum-thang.¹⁴

Ifølge *The Sindhu Raja Book* fandtes Byams-pa lha-khang dog allerede, idet Padmasambhava beordrede, at der skulle ofres smør til lamperne i templet og sættes en vagt ved det. Det er svært at afgøre, hvor længe templet har været færdigbygget og i brug. Det er dog ikke afgørende at fastslå en sådan dato; pointen er, at det atter slås fast, at templernes primære funktion har været at betvinge dæmoner. Kultstederne arves fra religion til religion. Det gælder også den klippehule, som tidligere var bolig for dæmoner og guder, og som blev overtaget af Padmasambhava som stedet, hvor han mediterede for at redde Sindhu Rajas livskraft. Dermed transformeredes hulen til et særligt kraftfuldt kultsted, og et aftryk af Padmasambhava kan stadig ses dér.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Kulturhelten Padmasambhava

Før Padmasambhava kom til Bhutan for at helbrede Sindhu Raja, havde han allerede været i Tibet for at besværgе dæmoner og guddomme. I et forsøg på at udbrede buddhismen havde kongen fået fat på en indisk saddhu, og som straf ramtes landet af sygdom og ulykker. Tibets konge Khri-srong-lde-btsan inviterede Padmasambhava til at komme og tæmme landet:

On his way (to Tibet) the twelve guardian goddesses ... at first made an attempt to harm him, but he subdued them and then after initiating them, he entrusted to them the guardian ship of the Doctrine.¹⁵

He bound to oath all the proud gods and demons. One hundred and eight temples with three kinds of roof-tiers at their top were built.¹⁶

Det afgørende ved Padmasambhavas virke i både Tibet og Bhutan er her udtrykt så præcist og kortfattet, at næsten kun omstændighederne udgør variationerne. Igen ser vi, at der skabes en alliance mellem de gamle guddomme og den nye buddhistiske lære, således at religionsskiftet kan foregå uden gnidninger. Folket kan fortsat tilbede de gamle magter; forskellen består alene i, at de nu er placeret lavere i et buddhistisk hierarki, hvor alt ret beset er en illusion - også de gamle guder og dæmoner.

Padmasambhava er kulturhelten både i Tibet og Bhutan. Hans mission samler og forener Bhutans divergerende interesser og magter - åndelige såvel som verdslige, og hans person er ledemotivet op gennem utallige legender og tekster. Det er Padmasambhavas bedrift, at han besejrer dæmoner og guder uden at tilintetgøre dem. I erkendelse af, at fortiden ikke kan elimineres ved vold, inddrages den til at spille en konstruktiv rolle som beskytter af den nye religion:

Thereupon, thirty Spiritual Treasures were hidden (for the future) in the environment of the Long Stone. And Pāmajungnä ordered the Protective Deities of the Hidden Treasures ..., the Tsä of the Ravines ..., to guard the places.... These hidden treasures were also said to be a gift to the local Protective Deities to beg them to guard the hiding places.¹⁷

Ifølge tantra destrueres modstanderen ikke, men transformeres og bru-

ges på oplysningens vej, dvs. omvendes til dharma. Ved at besejre Det Onde afsløres dets tomhed. Det er illusorisk og kun virkeligt, indtil man bliver oplyst om dets ikke-eksistens. For der er ingen absolut væren.

Den guddommelige orden

Sindhu Raja-legendens »problem« er, at den kosmiske balance er ødelagt. Kongens vrede over sønnens død og den manglende respekt for dæmonerne fører til, at hans forbindelse med dæmonerne ødelægges. De straffer ham med sygdom, og dermed trues landets stabilitet og lykke.

Da universet ifølge tibetansk buddhisme består af tre lag: et øvre, et mellemliggende og et nedre, dvs. himmel, jord og underverden, er det nødvendigt at vide, hvorledes forbindelsen mellem de tre verdener fungerer. Man har kort sagt brug for at beherske kommunikationsmetoderne. Menneskene bebor den midterste verden sammen med luftens guder. Guderne har bolig i den øverste verden, og den nederste bebos af nagaerne. Midt i det hele ligger verdensbjergene Meru. Bjerget ligger på den akse, som forbinder de tre verdener og er således bindeledet til den øverste og den underste verden. Generelt er bjerge hellige og dyrkes som guder.

Axis mundi repræsenteres symbolsk bl.a. ved teltpælen eller husets rebstige. Universet, makrokosmos, er tilstede i hjemmet, mikrokosmos. Ligeledes afspejles makrokosmos i mikrokosmos i templets gård, guderne bolig, stedet for teofanien. Templet er derfor opbygget som mandalaen og besidder den samme kosmiske betydning.

Megalitter fungerer også som axis mundi. Man taler om himmelsøjler eller jordens navle som i templet i Lhasa. Alle disse axis mundi anvendes som »transportmiddel« ved bl.a. divination, hvad enten det sker i templet ved officielle ceremonier eller privat i forbindelse med sygdom. Ved hjælp af ritualer relaterer mennesket sig til de tre verdener. Kommunikationen er nødvendig af hensyn til sameksistensen mellem guder, dæmoner og mennesker. Kun shamanen eller oraklet kan i trance rejse til de øvrige verdener og dér hente indsigt og viden til at formidle kontakt og skabe velfærd. Axis mundi har altså såvel en kosmografisk betydning som en kosmologisk funktion. Ved udførelsen af ritualerne op-

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

retholdes en nødvendig gensidighed.

Det fortælles også, at nagaerne modsatte sig civilisationens aktiviteter. Det forstyrrede dem, at menneskene pløjede jorden og byggede huse. For at formilde dem og undgå ulykker og sygdomme må der atter ofres til dem og diverse forskrifter overholdes. Kosmologien legitimerer altså både ofre, dæmonbesværgelse og shamanisme. Verden kan ikke fungere uden. Kommunikationen mellem de tre verdener er nødvendig, for at samfundet kan bestå og trivselen bevares. Når den kosmiske balance som i Sindhu Raja-legenden er ødelagt, forstyrres kontakten mellem de tre verdener, og ulykkerne bryder ud. Konge og land trues af ødelæggelse. Den stabilitet, som indførelsen af buddhismen og dens alliance med de førbuddhistiske magter betød, ødelægges.

Kosmologien spiller en langt større rolle end kosmogonien for forståelsen af relationerne i universet og opbygningen af Sindhu Raja-legenden som et mønster for religionsskiftet. Det er ikke så vigtigt, om verden er opstået ved et eller flere æg, bygget af en dæmons sønderdelte legeme, eller om den er grundlagt på en kæmpe havskildpadde. Det er ikke afgørende for de relationer, som findes i universet mellem de tre verdener. Kommunikationen skal fungere, mens legenderne om, hvordan det hele opstod, er underordnet og forbliver legender. Beretningerne om menneskets guddommelige oprindelse er væsentligere end sådanne spekulationer om en begyndelse. Om forfaderen var Buddha i skikkelse af en abe eller prins er heller ikke afgørende. Udslagsgivende er derimod bruddet med den ideelle guddommelige orden og den deraf følgende nødvendighed af at skabe balance mellem overholdelse og brud som grundlag for velfærd.

Det sakrale kongedømme

Forskellige institutioner bidrager til at opretholde balancen i kosmos. Én af dem er det sakrale kongedømme. Folkets ve og vel afhænger af kongens. Kongen beskytter jorden og alt, som lever på den og af den.¹⁸ De første tibetanske konger kom ifølge Ngag-dbang til jorden på samme måde som Bumthangs klanhøvdinge:

... some people, in recounting the various oral traditions say, that the origins [of their ancestors lay in] descent to the land of humans after grasping the divine rmu-ladder and the gold and silver phyas-cords...¹⁹

Disse konger vendte også tilbage til himmelen ad rebet, indtil kong Gri-gum bTsan-po forspildte muligheden for sig selv og kommende konger.

Også i Bhutan kom kongerne oprindeligt fra himmelen; men efter buddhismens sejr var denne opfattelse ikke ganske i overensstemmelse med den herskende kosmologi, så man hævdede nu, at den første konge havde en indisk baggrund ligesom kongerne i Tibet. Fra at være nedstegget fra himmelen i kød og blod degraderes kongerne til at være guddommenes emanationer. Fra at have været en gud sættes kongen i slægt med Buddha. De første konger i Bumthang var altså af himmelsk, evt. lokal oprindelse, indtil en bestemt legendarisk konge med navnet Se-har-kha blev til Sindhu Raja og dermed i lighed med de tibetanske konger fik en geografisk baggrund i Indien.²⁰

Sådanne traditioner tjente til at legitimere kongens magt. Kongen var garant for det gode forhold til det hinsides. Han introducerede de nødvendige samfundsbeskyttende love, og han ordnede så at sige kosmos:

Further the king, in his capacity of Protector of the Doctrine ... preached many religious texts ... The king introduced a legal code and established punishment for murder, robbery and adultery. He taught his subjects writing and the good law, such as the sixteen human laws ...²¹

På den baggrund kunne kongen, Zhabs-drung, i 1700-tallet erklære:

I am he who turns the wheel of the dual system (of spiritual and secular law).
I am everyone's refuge.
I am he who upholds the teachings of the Glorious 'Brug-pa.
I am the subduer of all who disguise themselves as 'Brug-pa.
I achieve the realization of the Sarasvati of Composition.
I am the pure source of moral aphorisms.
I am the possessor of an unlimited view.
I am he who refutes those with false views.
I am the possessor of great power in debate.
Who is the rival that does not tremble before me?
I am the hero who destroys demons.
Who is the strong man that can repulse my power?
I am mighty in speech that expounds religion.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

I am wise in all sciences.
I am the incarnations prophesied by the patriarches.
I am the executioner of false incarnations.²²

Kongen værner om den rette lære, beskytter folket og behersker dæmoneerne. Alle ryster for ham, især dæmoneerne, som han kan tilintetgøre. Ved nytårsfesten genskabes balancen i kosmos. Kontrakten fornys mellem folket og guderne, formidlet ved kongen. Hvis kongen beskytter lovene og sørger for deres overholdelse, så vil han få hjælp af sine åndelige hjælpere, de gamle guddomme og dæmoner, som nu aktivt støtter kongen - dog kun hvis han holder sig til den rette lære. Det gælder således om altid at have det rette forhold til landets egne guddomme, for derigennem opnås det adækvate forhold til buddhismen. Sådan forholder det sig ifølge den kontrakt, der blev indgået mellem den nye lære og den gamle folkereligion ved religionsskiftet i det 9. århundrede.

Kongens rettigheder forpligter ham altså til en streng moral, for at han kan opnå de åndelige beskytteres hjælp. Ellers vil magten glide ham af hænde og landet blive splittet og gå i opløsning. Kongen både skaber og opretholder orden i samfundet ved at overholde aftalen, som blev sluttet mellem buddhismen og guddommene, da Padmasambhava helbredte kongen og frelste landet fra undergang ved hjælp af tantra.

Dæmonbesværgelsen

Helbredelsen af kongen er central for Sindhu Raja-legenden. Sindhu Raja har forsyndet sig mod sine skytsånder og hidkalder Padmasambhava for at blive helbredt. Padmasambhavas komme medfører en opblomstring af buddhismen. Det er begivenhedens egentlige formål, og det er legendens sigte. Vi ser, hvorledes en tidlig form for tibetansk buddhisme indgår i en alliance med landets oprindelige religion for at vinde fodfæste uden at komme i et modsætningsforhold til den herskende religiøsitet.

Selve dæmonbesværgelsen er den akse, hvorom det hele drejer. I dén sammenhæng spiller de magiske mysteriedanse (cham-dansene) en central rolle. Men da de er uden ord og uden sang, og da de koreografiske retningslinier ikke er tilgængelige for uvedkommende, så er Sindhu Raja-legenden, som kæder besværgelsen sammen med kongens konver-

tering til buddhismen, den eneste skriftlige kilde, vi endnu har til illustration af en dæmonbesværgelse i Bhutan. Ved analyse af denne kilde samt inddragelse af andre kilder og monografier, bliver det klart, hvordan tekstens tema - buddhismens udbredelse i Bhutan - struktureres omkring Padmasambhavas person og virke, der er foranlediget af Sindhu Rajas sygdom.

Anledningen til Padmasambhavas besøg i Bhutan er som lige nævnt Sindhu Rajas sygdom. Kongen har vakt sine beskyttende guddommes mishag ved ikke at dyrke dem på behørig vis. De har til gengæld stjålet hans livskraft (bLa-srog), og han ligger nu for døden. Padmasambhavas opgave består i at finde og hente livskraften tilbage, så at kongen kan blive rask.

Vi ved ikke præcist, hvad Padmasambhava foretog sig i de syv dage, han opholdt sig i en hule sammen med Sindhu Rajas datter som hjælper. Vi ved heller ikke, hvilke beskyttende guddomme han påkaldte. Vi ved kun, at det lykkedes ham at fravriste dæmonerne Sindhu Rajas livskraft. Fra andre legendariske kilder ved vi dog, at han i god overensstemmelse med tantrisk tradition opførte flere danse med eksorcistisk virkning. Det fortælles også, at han på et tidspunkt under seancen omskabte sig til en fugl for at kunne flyve fra dæmonen, som havde skabt sig om til en løve. Han fløj så ned og holdt den fast med klørne, indtil den overgav sig og leverede Sindhu Rajas livskraft tilbage.

Padmasambhava var dog ikke den eneste med overnaturlige evner. Der fandtes mange andre siddhaer i hans tid, som kunne flyve etc. Men Padmasambhavas opgave rakte lang videre end en almindelig siddhas. Som den store kulturhelt, Guru Rimpoché («Dyrebare Lærer»), der bragte buddhismen til Tibet og Bhutan, er hans betydning meget større. Det forhindrede ham dog ikke i på shamanistisk vis at sende sin sjæl på kosmiske rejser for bl.a. at besværg de stedlige ånder. Ved hjælp af hvid magi brød han den sorte magi og tvang ved samme lejlighed guddommen til som beskytter af læren at spille en aktiv rolle i udbredelsen af buddhismen.

Før dæmonbesværgelsen kan finde sted, er der dog visse forhold, som skal iagttages. Padmasambhava behøver en hjælper, en slags messetjener, til den påkaldelsesceremoni, som skal skabe kontakt med dæmonen.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Hjælperen er en gurus mystiske ledsager, hans sakti - ikke som aktiv kraft i hinduistisk tantra, men som prajña, visdom i buddhistisk tantra. Kongen tilbyder den af sine døtre, som har en mKhah-hgro-mas 21 kendetegn. Sammen begiver de sig til en hule, forøvrigt den selvsamme hule, som dæmonerne forsamledes i tidligere. Padmasambhava mediterer, og kongedatteren bringer vand og tilbereder offermåltidet med offerkager (gTor-ma). Før selve divinationen kan komme igang, må der ofres gTor-ma til diverse guddommelige beskyttere. Ved divination afsløres årsagen til sygdommen. Så skal der igen ofres gTor-ma på grund af angrebene på Sindhu Rajas livskraft.

Dette er den gængse fremgangsmåde ved dæmonbesværgelsesriter. Om Padmasambhava eller hans hjælper har fulgt disse eller andre forskrifter, vides ikke. Men ofret har han, og resultatet af de syv dage i hulen blev også, at han fik kontakt med lederen af de lokale guder og dæmoner, en krigsgud, som er en tibetansk udgave af Brahma. Denne dæmon kommer senere til at fungere som chos skyong (religionsbeskytter) af dam-can-typen (edbunden) i henholdsvis bSam-yas i Tibet og sKurJes-templet i Bhutan. Sidstnævnte er bygget op omkring den klippehule, i hvilken Padmasambhava under seancen lænede sig op ad væggen og efterlod sit aftryk.²³

Sindhu Rajas datter får efter den vellykkede besværgelse hædersnavnet »Eneste Mor«, og Padmasambhava bringer den genvundne sjæl tilbage til Sindhu Raja. Han modtager den både gennem næsen og sin fontanelle i form af en slags regnbue, der forsvinder ind ved fontanellen, som er det sted på hovedet, hvor det mytologiske dMu-reb var forbundet med himmelen.²⁴

Da nu Sindhu Raja er blevet rask, initieres han til det meditations-trin, som kaldes Vajrapani, dvs. »den som bærer tordenkilen«, Vajrayana-buddhismens vigtigste symbol. Ved at meditere over den kan man skræmme dæmonerne. Det er altså en beskyttelse mod ondt, der har samme funktion som den amulet, han får til at hænge om halsen, og som muligvis er en såkaldt gzi, en af gudernes bortkastede juveler. Derpå bekender Sindhu Raja sig til Padmasambhava og dermed til buddhismen. Han tager således sin tilflugt til de tre juveler, Triratna: Buddha, Sangha og Dharma, samt til den fjerde tilflugt, som er vanlig inden for

tibetansk buddhisme: Tilflugten til den guddommelige lama, her repræsenteret ved Padmasambhava. Til slut modtager Sindhu Raja lægbrødrenes fem bud, udvidet med et sjette lamaistisk bud: Pligten til at lytte til Bar-do Thos-grol, Den Tibetanske Dødebog, som man som en slags dødsinitiation allerede i levende live skulle lytte til.

Således er Sindhu Raja i kraft af sin helbredelse forpligtiget på at tjene buddhismen og arbejde for dens udbredelse i Bhutan. Som belønning får han hele riget til arv og eje. Det religiøse og det dynastiske er koblet sammen.

Eden

Padmasambhava kræver, at Sindhu Raja slutter fred med den indiske konge, da det er upassende, at folk af samme tro fører krig med hinanden. Freden vil glæde Padmasambhava, og begge konger vil blive lykkelige. Endvidere fører den rette tro til fred, en fred, som nok kunne være belejlig for Sindhu Raja, efter at hans eneste søn og hærens leder var faldet i kamp. Kongerne mødes ved grænsen mellem Bhutan og Indien og initieres i et mahayoga meditationsniveau, som fører til fuldkommenhed (rDzogs-chen-pa) og den endelige forløsning. Til slut rejses der en monolit, som der sværges ved. Dén, som bryder eden, vil blive dræbt af de religionsbeskyttende guddomme og dæmoner:

But if nevertheless, someone violates this border, the blood of his heart will flow and he will be killed at once by the wordly power, the gods and the demons.²⁵

Stenen, som rejses, repræsenterer symbolsk verdenstræet, pælen, og fungerer også som dæmonbetvinger. Stedet er bolig for dæmoner og som sådan udstyret med magiske kræfter, egnede til edsslutninger som denne fredsslutning, beseglet ved berøring af den rejste monolit. Virkningen er kraftfuld, og det er skæbnsvangert at bryde en sådan ed.

Tidligere ofredes dyr og mennesker ved sådanne rituelle handlinger; men under indflydelse af buddhisme og jainisme har gTor-ma erstattet disse voldelige blodsudgydelser, som egentlig skulle illustrere, at som ofrene måtte udgyde deres blod, således må også dén, som bryder eden. Eden sværges med dæmoner og guder som vidner og evt. ved sol og måne, som ved den sino-tibetanske fredsslutning i 822. Ngag-dbang skri-

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

ver i *Fortællingerne* om fredsslutningen mellem Øst- og Vestbhutan i 1657, da Bumthang svor deres loyalitetsed til hBrug-pa-skolen og dens ledelse:

Then in order to swear oaths they called as their divine witnesses upon all the 'Guardians of Commandments', the 'Oath-bound' deities and the 'Protectors of Religion' after pleasing them with supplications and offerings.²⁶

Religionsmødet

hBrug-pa-skolen udviser helt klart synkretistiske træk.

Hverken ritualer eller ofre hørte oprindeligt hjemme i Buddhas lære, som tværtimod var et opgør med brahminernes overdrevne offerkult. Sindhu Raja-teksten må også selv være klar over faren ved synkretisme, da den gør opmærksom på, at den buddhistiske udgave af svastikaen er højrevendt mod bön-tilhængernes venstrevendte - i øvrigt svarende til, at man ifølge bön cirkulerer mod uret omkring templerne. Ligeledes er alle former for dans inklusive dæmonbesværgelsesriternes mysterie-danse forbudt ifølge buddhismen.

Der findes heller ikke nogen evig sjæl eller nogen personlig kontinuitet ud over døden. Intet besidder et selv, intet er substantielt. Der eksisterer kun en ophobning af bestanddele, de fem skandhaer. Derfor burde der heller ikke være behov for en dødsinitiation som f.eks. Bar-do Thos-grol, en tradition med før-buddhistiske rødder.

Den kosmologiske opfattelse af den tredelte verden holdt sig også uforandret på trods af buddhismen. De gamle riter og forestillinger iagttages ufortrødent i kulten for at bevare kontakten og kommunikationen mellem de forskellige verdener. Kosmologien krævede fortsat shamaner og orakler som medier for folket, som bindeled mellem folket og guderne og af hensyn til velfærden.

Endelig optages ud over hele hinduismens panteon, som fulgte med buddhismen, også alle de gamle bhutanesiske guddomme af hBrug-pa-skolen. De buddhiseres, og folket oplever ikke indførelsen af en ny religion som et brud, men snarere som et supplement. I forbindelse med dæmonbesværgelsen viser både den positive og den negative besværgelse sig tidligere tiders riter overlegen.

Som i en konkurrence sejrer buddhismen. Dette symboliseres ved de mange forskellige populære konkurrencer i dagens Bhutan. Orden i kosmos afhænger stadig af menneskers samspil med de guddommelige magter. Ved væddeløb og bueskydningskonkurrencer demonstreres viljen til at deltage aktivt i kampen mod de destruktive kræfter. Balancen i kosmos afhænger af den korrekte udførelse af riterne. Kosmos består ved dramaet, og mennesket belæres om alts forgængelighed og dæmonernes afmagt over for den rette lære, Dharma.

Sindhu Raja-legendens funktion

Ligesom alle andre lande bliver Bhutan påvirket udefra, men små lande er nok i højere grad truet på deres integritet. Hvis man som i tilfældet med Bhutan ikke oprindeligt var et homogent folk, kan det være vanskeligt at opbygge og bevare en fælles identitet. Behovet for nationale helte bliver presserende i Bhutan, hvor folket for en stor dels vedkommende er kommet fra Tibet - og dog hævder at være noget særegent.

Bhutans hBrug-pa-udgave af lamaismen må fremhæves som en afgørende faktor for landets selvforståelse. Den alene har måske formået at samle Bhutan. Den havde allerede slået rod i de vestlige provinser, da Zhabs-drung i 1616 kom flygtende fra Tibet og befæstede skolen ved at gøre den til statsreligion og udbrede den til de østlige provinser. Ved annekteringen af den østlige Bumthang provins i 1657 blev Bhutan forenet under en fælles tro, men den reelle magt blev forbeholdt de dominerende vestlige provinser, som stolte kalder sig selv de »Først Omvendte«. Det er også deres sprog, som i dag udgør grundlaget for nationalsproget, rDzong-kha.

I denne religiøse og politiske samlingsproces får Sindhu Raja-legenden en central placering. Sindhu Raja, som sandsynligvis var en østlig klanleder »nedsteget fra himmelen«, transformeres til en konge af indisk oprindelse fra Buddhas fødeby Serskya. Sindhu Rajas betydning fremhæves, fordi han var anledningen til Padmasambhavas besøg og til den første virkelige udbredelse af buddhismen - ud over de lidt spredte tiltag under Srong-btsan-sgam-po ca. 150 år tidligere. Der knyttes således tråde til buddhismen, og den annekterede Bumthang provins tildeles en vigtig status, idet den får den ære at have huset Sindhu Raja og Padma Gling-

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

pa - den største skatfinder. Samtidig kan provinsen dog ikke gøre krav på ham alene. Sindhu Raja er fælles gods. Han inviterede buddhismen til Bumthang, men dermed også til Bhutan.

Sindhu Raja-skikkelsen er også det vigtigste element i den fortsatte opretholdelse af forbindelsen mellem statsledelsen og religionen og dermed afgørende for folkets accept af status quo i Bhutan. Det ses endnu den dag i dag. Bhutan indførte monarki med den nuværende kongefamilie i 1907. Dens autoritet styrkes bl.a. ved, at den hævdes at nedstamme fra Padma Glingpa og dermed Padmasambhava, Den anden Buddha.

Sindhu Raja-legenden er imidlertid ikke bare eksplicit politisk legitimerende. Den legitimerer i det hele taget den herskende orden. Det er således interessant at se, at buddhismens komme især mødte modstand fra kvindelige dæmoner, og at kilderne opfatter Tibet og de omkringliggende lande som en kvindelig dæmon, der skulle nagles fast for at give plads til buddhismen. Linga'en skulle placeres i hendes skød, ligesom de tolv templer skulle nagle hende fast. Det antyder en maskulint domineret religions sejr over en feminin, og der sættes lighedstegn mellem det onde og kvinden. Før buddhismen kom, herskede det onde i form af en kvindelig dæmon. Den kvindelige seksualitet skal altså overvindes og beherskes. Dæmonen skal fæstnes og holdes nede med templer, for at den buddhistiske kultur kan vinde fodfæste. Det gøres i den tantriske udgave af buddhismen ved at kvindens seksualitet bliver transformeret til et middel for mandens meditation i yab-yum foreningen. Illustrativt vises det som den mandlige figur i seksuel forening med sin kvindelige modpart (saktien). Mandens penis repræsenterer således templerne, som bygges for at tæmme landet og jorden, der er kvindens skød, hvor templerne plantes. Således har man ved en myte, som forbinder det dæmoniske med kvinden, legitimeret en mandlig buddhistisk dominans og tøjlet de ukontrollable frugtbarhedsriter.

Det synes at være almindeligt og forståeligt nok, at en ny religion ikke kan vinde indpas uden kamp. Men det er usædvanligt, at det gribes an, som Padmasambhava gjorde det i Bhutan og Tibet. At de gamle guddomme får til opgave at medvirke ved udbredelsen af den nye lære. Nok overvindes de gamle magter; men de udslettes ikke. De bruges i kampen for det nye, og er således med til at styrke og bevare kontinuiteten. I

stedet for destruktions konstrueres en alliance. Tidligere tiders dæmoner og guddomme besværges og transformeres til den nye læres dam-can og chos skyong. For der findes stadig onde kræfter, som kan true buddhismen, og de gamle guddomme og dæmoner kunne glemme deres ed. Derfor må pagten stadig fornys. Det sker bl.a. hvert nytår på tempelpladsen som det centrale sted for teofanien. Dér bekræfter alle aftalen, som kongen er garant for. Dér repeteres betingelserne for landets enhed og integritet. Velfærden afhænger af alles tilslutning til den ene lære. Alle må bøje sig, mennesker såvel som dæmoner og guddomme.

Litteratur

- Aris, Michael, »The Admonition of the Thunderbolt Cannonball and Its Place in the Bhutanese New Year Festival«, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 39, 1976.
- Aris, Michael, *Bhutan, the Early History of a Himalayan Kingdom*, Warminster 1979.
- Aris, Michael, »Sacred Dances of Bhutan«, *Natural History* 89, 1980.
- Aris, Michael, *Sources for the History of Bhutan*, Wien 1986.
- The Blue Annals*, translated by George Roerich, Calcutta 1949, reprint 1976.
- Chakravarti, B., *A Cultural History of Bhutan*, Chittarajan 1980-1981.
- Dowman, Keith, *Sky Dancer*, London 1984.
- Eliade, Mircea, *Shamanism*, Princeton 1974.
- Gyatso, Janet, »Down with the Demoness: Reflections on a Feminine Ground in Tibet«, *The Tibet Journal* 12, 1987.
- Hermanns, Matthias, *Schamanen - Pseudoschamanen, Erlöser und Heilbringer*, Wiesbaden 1970.
- Hoffmann, Helmut, *Quellen zur Geschichte der tibetischen Bon-Religion*, Wiesbaden 1950.
- Hoffmann, Helmut, *Die Religionen Tibets*, Freiburg 1956.
- Hultkrantz, Åke, »A Definition of Shamanism«, *Temenos* 9, 1973.
- Kutznetsov, B. I., »Who was the Founder of the 'Bon' Religion?«, *The Tibet Journal* 1, 1975.
- Kværne, Per, »Aspects of the Origin of the Buddhist Tradition in Tibet«,

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Numen 19, 1972.

Kværne, Per, *Tibet, Bon Religion*, Leiden 1985.

Laufer, Berthold, *Der Roman einer tibetischen Königin*, Leipzig 1911.

Marks, Thomas, »Historical Observations on Buddhism in Bhutan«, *The Tibet Journal* 2, 1977.

Mehra, G. N., *Bhutan, Land of the Peaceful Dragon*, Singapore 1974.

Nebesky-Wojkowitz, R., *Oracles and Demons of Tibet*, Graz 1975.

Olschak, Blanche, C., *Ancient Bhutan. A Study on Early Buddhism in the Himalayans*, Basel 1979.

Snellgrove, David L., *A Cultural History of Tibet*, London 1968.

Stein, R. A., *Tibetan Civilization*, London 1972.

Noter

1. Bhutan er et lille land kun lidt større end Danmark med 46.500 km² og 1,2 mill. indbyggere. Etnisk og geografisk er landet delt i tre områder, adskilt ved dybe dale mellem Himalayas 8700 m høje tinder i nord og tropisk jungle i syd. I vest bor Ngalong folket. Deres sprog rDzong-kha er landets officielle sprog. Midt i landet ligger det vigtige Bumthang distrikt med diverse dialekter. Befolkningen i Bumthang hævdes at være af ældre oprindelse end Ngalong folket, som hovedsageligt har en tibetansk baggrund. Mod øst bor Tsangla gruppen, og endelig findes der mange nepalesere mod syd.
2. Aris 1979 s. 6, 44.
3. Aris 1979 s. 50: Kong-sprul.
4. Aris 1979 s. 57.
5. »Sydens Religionshistorie« (LCB I): Aris 1986 s. 95; Olschak s. 79. Øvrige kilder, som omtaler bhutanesiske forhold eller parallelle sagforhold, er hovedsageligt tibetanske. Det gælder bl.a. *The blue Annals* (Deb-ther sNgon-po) fra 1476, en af de vigtigste kilder til Tibets historie og religion.
6. rDzogs-chen gSal-bahi Me-long betyder ordret oversat: Den Store Fuldkommenheds Klare Spejl. Den engelske oversættelse af titlen er således ikke helt præcis. rDzogs betyder snarere fuldkommenhed eller perfektion fremfor mystik. Ved at oversætte rDzogs-chen med »store mysticisme« får man ikke rigtig fat i den indholdsmæssige forbindelse mellem vores tekst og rDzogs-chen-pa-skolen, der er en af de skoler, som har overlevet i Bhutan og har betydet meget for hBrug-pa-skolen, den dominerende i Bhutan. Begge skoler har et tæt forhold til rNying-ma-pa-skolen, som er den ældste af to hovedretninger inden for tibetansk buddhisme. Både Padmasambhava og Padma Glingpa tilhørte denne rNying-ma-pa-gren af buddhismen. Padma Glingpa hævdede at være en inkarnation af rDzogs-chen-pa-skolens største lærer, Klong-chen-pa (1308-1363). Hans skrift *Bumthang Guiden* kan have været Padma Glingpas forbillede. F.eks. profeterer begge skrifter om Bumthangs ødelæggelse.

7. lDan-ma rTse-mangs kendes fra rNying-ma-pa-skolens to vigtigste skrifter, *Padma-sambhavas Biografi* og *bKah-thang-sDe-lNga* («Der Roman einer tibetischen Königin»), hvor han nævnes som forfatteren, rTse mang-bdag fra Khams.
8. Første epoke er repræsenteret ved den tidlige mission under kong Srong-btsan-sgam-po i det 7. århundrede, jf. det følgende afsnit.
9. Aris 1986 s. 111; dGaldan er det kloster, hvor dGe-lugs-pa har sit udspring.
10. hBrug-pa-skolen skabtes ved grundlæggelsen af hBrug klostret i Tibet (1189). På grund af skolens betydning for Bhutan har den givet navn til landet, hBrug-yul (Tordendrage-landet), symboliseret ved en hvid drage i flaget. Det officielle navn Bhutan stammer etymologisk fra det indiske ord for Tibet, Bhotanata eller Bod. Den traditionelle forklaring på navnets oprindelse fortæller, at der ved indvielsen af klostret lød en røst fra en drage i himlen, og derfor fik klostret navnet hBrug, Drage- eller Tordendrageklostret.
11. Aris 1979 s. 12 ff. Systemet viser også klare etnocentriske træk. Det ses især, hvis den tibetanske udgave sammenlignes med den kinesiske.
12. Gyatso s. 40 f.
13. Der hersker en vis uklarhed, om der er tale om klostre eller templer. lHa-khang betyder tempel, men *The Blue Annals* taler om 12 vihara'er, som nærmest betyder klostre: *Blue Annals* s. 44.
14. Aris 1979 s. 6 f.
15. *Blue Annals* s. 43 f.
16. Aris 1979 s. 64.
17. Olschak s. 73, 77.
18. Aris 1986 s. 13.
19. Aris 1986 s. 61.
20. Aris 1986 s. 95; Olschak s. 79.
21. *Blue Annals* s. 40. Det er kong Srong-btsan-sgam-pos love. Mi-chos betyder snarere menneskenes religion i modsætning til lHa-chos, gudernes religion. Den fortolkende oversættelse er dog indholdsmæssig korrekt: Stein s. 192.
22. Aris 1979 s. 214; Olschak s. 144. Det er først efter Zhabs-drung, at styrelsen af landet opdeles i en verdslig og gejstlig ledelse, jf. Aris 1986 s. 93.
23. Der findes mange sådanne anicone aftryk i Bhutan. Især Buddhapada (fodaftryk) er stærke tegn på Bhuddas nærvær.
24. Der refereres således til en kompleks forestilling om dMu-rebet (regnbuesglet) og regnbuekroppen. dMu-rebet var forbindelsen til himlen, ad hvilken - fortælles det - de syv første tibetanske konger kom til jorden og forlod den igen uden at efterlade noget lig. Et sådant ikke-lig kaldes en regnbuekrop, fordi det opløser sig og svinder bort som en regnbue.
25. Olschak s. 72.
26. Aris 1986 s. 111. Sådanne loyalitetseder gentages almindeligvis ved nytårsfesten Rgyal-po lo-gsar.

Sindhu Raja-legenden i Bhutan

Summary

»The Legend of King Sindhu Raja and Buddhism in Bhutan« - The purpose of this article is to show how an old form of Buddhism integrated with the local cult in the remote country of Bhutan in the Himalaya. How the former gods and demons were not only subdued, but also convinced to fight for the new belief. They were not destroyed but converted and at the same time degraded. In accordance with geomantism the monasteries are to be built where they have the greatest effect. The physical presence of the monasteries symbolizing the capture of the demoness, whose body constitutes the country.

It is all described in the legend of King Sindhu Raja, whose conversion is connected with his recovering from a dangerous illness. Padmasambhava, the great buddhist and tantric yogi from Tibet, is called to Bhutan to fight the demon who has stolen the life force of the King. As he succeeds in the fight the king and country is converted. The fight persists until this day in Bhutan's version of Vajrayana Buddhism, the hBrug-pa school, as the old gods and demons still have to be reminded to fight for buddhism. For this purpose they have tantric rituals connected with exorcism like in the case of the legend of Sindhu Raja, where the King's stolen soul was freed by means of meditation and magic by the great mahasiddha Padmasambhava.

Thus the connection between myth and history shows us the function of the culture hero who created social order and organized the country as an independent Buddhist kingdom by means of the Sindhu Raja-legend.

Hans Krab Koed

Cand. theol. et mag.

Ribe Statsseminarium